

Matej Bogataj

Andrej Predin: *Prihodnost d.o.o.*

Maribor: Litera (Zbirka Piramida), 2014.

Razen nekaj mandelcev v parlamentu, ki so tam kot nekakšna reprezentanca nekdanjih priljubljenih družabnih dogodkov z izbranim kulturnim programom – če se kdo spomni Dubioz, ki so grozili, da se bo vrnil Valter in nam ... mater in kot da vsi zdaj čakamo tega Valterja –, se zdi, da je protestniško gibanje poniknilo. Da ni več potrebno, odkar je njegova najbolj izbrana tarča, zmerjalec vseh naokoli, začasno zamenjal posteljo, čeprav vse ostalo pa kot da se dogaja še naprej z (malo bolj in na rob medlosti prignano) izbrano in manj hujskaško retoriko; neenakost, pred zakonom in sicer, izkoriščanje, negotovost pri zaposlovanju, brezposelnost. Kljub vsemu se je emancipatorični naboj protestništva z ulice prenesel v literaturo; Petra Vidali v spremni besedi omenja recimo Tadeja Goloba in njegov 'boksarski' roman *Ali boma ye!*, v katerem protagonist sicer močno premišljuje, v katero stran naj vrže kocko, nazaj proti protestnikom ali proti fasadi, vendar ga do konca prevevata jeza in obup; reflektira torej situacijo, v kateri je prekerc izgubljen, v primež ga stiskajo manjšanja honorarjev, na nasprotni strani pa otroci s svojimi potrebami in željami; od njega hočejo politično korektnost, ne da bi videli, da je on jebena stranka in ne kakšen pritiskač; da Golobovega protagonista motijo nekakšne kritičarke njegovih prejšnjih romanov, to je skoraj samoumevno in spada k splošni jezi. Vendar Golob ni edini, ki uporabi proteste in njihovo kuliserijo; najbolj izrazit primer je Möderndorferjev film *Inferno*, tam sta beda in obup prignana tako daleč, da se nam zazdi že priredba za tiste ne najbolj brihtne, ki jim je treba vsako poanto podrobno razložiti, potem ko je bila prikazana v kar najbolj radikalizirani obliki. Pa tudi revijalno se pojavljajo zgodbe, ki se bodo, upam, sčasoma zbrale v šopke in zbirke, ki govorijo o podtikanju dokazov s strani policije, v časopisih so članki o enkrat obsojenih in drugič zaradi pomanjkanja dokazov oproščenih udeležencih vstaj in podobnem.

Vse to pišem zato, ker tretji Predinov roman morda od vseh najbolj izpostavlja protestniško izkušnjo in jo nadgrajuje. Klapa vseh klap in seveda zato tudi veliko bolj nabrita od vseh ostalih, ima člane v zaporu ali v sodnih postopkih. Na neki način gre za isto, za v isti okoliš preverljivo locirano klapo iz avtorjevega prvega romana, *Na zeleno vejo*, ki govori o mariborski soseski in prebivalcih, ki jih je doletela tranzicija. V prvcu se skušajo znajti vsak po svoje, občutek imajo, da jih je nov sistem postavil pred izzive, na katere nimajo odgovorov, saj jim zlepa ne uspe priti na zeleno vejo. Pretikajo se od poraza do poraza, prepričani o končni zmagi. Že v prvcu je postal Predinov zaščitni znak prvoosebna, ki je do vseh vpletenih blago posmehljiva. Gre za dobrohoten humor, ki se napaja iz razlike med pomočenostjo oseb v njim nerazumljive situacije in nekoliko odmaknjeno pripovedno instanco.

Drugi Predinov roman, *Učiteljice*, spregovarja o zagatah z odraščanjem iz zamenjane perspektive. Pripovedovalec je tokrat učitelj, razpet med pričakovanja zbornice in nemogoča vprašanja učencev, zraven še literarni fantast in sanjač o pisateljski slavi.

Vendar se je v sedmih letih od prvenca in *Učiteljic*, obroda v drobovino šolskega sistema in odtujenost vzgojnih idealov, marsikaj spremenilo. Najprej zamenjava generacij; prej mu je mama govorila, da bodo finančno zadihali, in so potem naredili vse, da bi se to zgodilo, pa se ni. Danes sam obljublja to svojemu otroku, ko ga deponira pri materi in gre na pogovor za službo, čeprav z lažnim upanjem. *Prihodnost d.o.o.* se začne precej črnogledo; prijateljem, ki so bili na mariborskih protestih, grozi zapor. Sina tik pred puberteto mu hočejo vzeti socialne službe, saj je nezaposlen. Vse skupaj rešuje pripovedovalčeva mama z vedeževanjem, zato se v stiski oprime tega; bolj je sedanost brezupna, bolj stranke potrebujejo napovedovanje prihodnosti. S pomočjo klape tako odprejo vedeževalnico na črno in zraven duhovito poskrbijo, da se nekatere od njihovih prerokb tudi uresničijo; odigrajo 'naključja', vendar bolj kot z manipulantskimi nameni za promocijo firme, malo pa tudi v družbeno dobro, kadar gre za stikanje osamljenih src.

Seveda se takoj vmeša mafija, oni pač služijo s prisesavanjem na vse pollegalne zaslužke. Opraviti imamo tudi z duhovitim prepoznavanjem očeta in sina, in tisto, kar mu ves čas grozi, namreč duh umrle žene ob belem dnevu in v treznosti, se počasi umika novi ljubezni. Na koncu namreč ugotovijo, da so prerokovali brez ključne karte v nizu, brez podobe Ljubezni.

Predinovemu pisanju se pozna, da je vezano na Maribor, mesto heroj. Maribor, ki je precej pred Ljubljano, pa ne zaradi morebitnega gospodarskega okrevanja ali novih delovnih mest, obratno; je korak pred

prestonico v napredujočem razsulu ekonomije, po razpasenosti korupcije in po nezavidljivemu položaju mladih. Da je pripovedovalec oče samohranilec, daje pisanju sentimentalno noto in podčrtuje eksistenčno stisko, ob večni eksistencialni. Zaostruje situacijo, saj se kar naenkrat pojavijo potrebe otrok, ki so bolj zavezujoče kot lastne. Ker se vse zdi, da bo z odvzemom otroka življenje, ki je komaj znosno, postalo dokončno zavoženo in bo protagonista krivda izmaličila, mu poškodovala samospoštovanje in posegla v njegovo samopodobo. Da bo postal eden šankistov, da se bo svoboda prelila v svobodo do samodestruktivnosti; že primorski kritični romantik Franjo Frančič je bufet imenoval začasno osvobojeno ozemlje.

Vendar ne; družčina, ki marsikaj ušpiči in je njeno benigno in zabavno prikrajanje prihodnosti drugih samo način družbenega delovanja, vzame stvari v svoje roke. S protesti za kolege, ki so pod prikrojenimi obtožbami v zaporu zaradi protestništva. Z zastrupitvijo, ko s purgativom nahranijo vladno delegacijo, ki pride v Maribor na slavnostni, bolj kot delovni obisk. Predvsem je zbiranje ljudi, čeprav maloštevilnih, odločilno v trenutku, ko se znajde junak v zaporu, brez obtožbe, bolj kot opomin in morda kot grožnja z novo represijo. Na kup, vsak šteje!, bi lahko povzeli Predinovo sporočilo. Roman *Prihodnost d.o.o.* nas opozarja, da smo ob spoznanju, da smo vse skupaj predolgo prepuščali raznim samooklicanim in voljenim elitam, dolžni nekaj storiti za lastno prihodnost in za prihodnost svojih otrok. Z udeležbo v javnem življenju, s prekinitvijo brezbržnosti in zmotnega prepričanja, da bo kdor koli poskrbel za nas. Da moramo delovati v skladu z ugotovitvami, da tisti, ki delajo v našem imenu, ne delujejo nujno tudi za naše interese, prej obratno.

Predinov roman je angažiran. Vendar to zakriva s sklicevanjem na tisti tip romana, ki postavlja v ospredje družčino, locirano pretežno za šank, ki marsikaj ušpiči. Gre za obliko pikaresknega romana, z vsemi drobnimi nategi in zvijačnostmi, le da je okolje novokloteštva bolj stacionarno, vpleteni pa bolj prepleteni in zapleteni v odnose. *Prihodnost d.o.o.* ve-sele in tudi kakšno gorjupo iz življenja družčine in njene ravse z lokalnimi nasilneži popiše z lahkotnostjo in naivnostjo, ki je sploh Predinov zaščitni znak. Zdi se, da so v novonastalih razmerah vsi izgubljeni, da jih suklja in navija usoda, vendar roman izzveni v napotilu, da je treba usodi omogočiti, da nam pomaga. Da je treba s svojim delovanjem pustiti Ljubezni in Sreči naslov, če bi se kdaj odločili in nas poskušali obiskati. Protesti in opozarjanje na družbene nepravilnosti so v tem pisanju očitno že en tak poskus opozarjanja usode nase in hkrati zahteva po preobratu.